

Julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekninen osasto
Lainsäädäntöneuvos Maarit Huotari

Valtiovarainministeriön asetus Väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetuksen tausta

Tasavallan presidentti on vahvistanut lain avioliittolain muuttamisesta (484/2023) ja siihen liittyvät lait 23.3.2023. Vahvistetut lait vaikuttavat väestötietojärjestelmään talletettaviin siviilisäätytietoihin ja niiden rekisteröintimenettelyihin. Vahvistetut lait tulevat voimaan 1.10.2023.

Tasavallan presidentti on vahvistanut sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (295/2023) ja siihen liittyvät lait, kuten lain väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta (301/2023), 3.3.2023. Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (jäljempänä *VTJ-laki*) muutoksella lisätään väestötietojärjestelmän henkilötietojen tietosisältöön vanhemmuusnimike. Vanhemmuusnimikkeen väestötietojärjestelmän henkilötietojen tietosisältöön lisäävä säännös tulee voimaan 1.3.2024.

Sukupuolen vahvistamisesta annetun lainsäädännön ja avioliittolainsäädännön muuttaminen aiheuttavat tarpeen muuttaa myös väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (128/2010), jäljempänä *VTJ-asetus*, säännöksiä. Samalla tehtäisiin asetuksen säännöksiin yksittäisiä muutoksia, jotka johtuvat tarpeesta saattaa asetus vastaamaan ajantasaista lainsäädäntöä, tai koskevat teknistä virheen korjaamista.

2. Asetuksenantovaltuudet

VTJ-lain 13 §:n 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa tarkoitettujen väestötietojärjestelmään talletettavien tietojen ja niitä koskevien lisäysten, muutosten ja korjausten tallettamisesta sekä tietojen yksityiskohtaisesta sisällöstä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

3. Asian valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Valmistelua koskevat materiaalit ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksetta VM054:00/2023.

Asetusluonnos oli lausuntopalvelu.fi-sivustolla avoimessa lausuntomenettelyssä xx.xx.-xx.xx.2023. Lausuntoja saatiin yhteensä xx.

4. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

VTJ-asetus on annettu vuonna 2010 ja se on korvannut aiempaan väestötietolakiin (507/1993) perustuneen väestötietoasetuksen (886/1993). Asetus sisältää viisi lukua. Asetuksen 1 luvussa annetaan tarkempia säännöksiä väestötietojärjestelmään tallettavista henkilötiedoista, 2 luvussa väestötietojärjestelmään tallettavista muista tiedoista, 3 luvussa ulkomaan kansalaisen tietojen ylläpitoa koskevasta menettelystä ja 4 luvussa eräiden tietojen ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään. Asetuksen 5 luku sisältää eräitä muita säännöksiä.

Avioliittolain muutoksella (484/2023) lakiin lisättiin säännökset, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla. Kumotun avioliiton oikeusvaikutukset vastaavat muutoksen jälkeen avioeron oikeusvaikutuksia kuitenkin sillä erotuksella, että kumotun avioliiton seurauksena puolison siviilisäätö palautuu siihen, mikä se oli ennen kumotun avioliiton solmimista. Muutoksen johdosta VTJ-asetuksen 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännökset avioliittolakiin lisätyn avioliiton uuden purkautumisperusteen eli avioliiton kumoamisen vaikutuksista henkilön väestötietojärjestelmään tallettaviin siviilisäätötietoihin. Lisäksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan avioliiton kumoamissäännösten yhteydessä muutettua avioliittolain käsitteistöä.

Sukupuolen vahvistamisesta annetun lain 5 §:ssä säädetään vanhemmuusnimikkeen muuttamisesta. Pykälän mukaan Digi- ja väestötietovirasto voi hakemuksesta muuttaa henkilön vanhemmuusnimikkeen vastaamaan hänen vahvistettua sukupuoltaan. Henkilö voi tehdä hakemuksen vanhemmuusnimikkeen muuttamisesta samalla, kun hän hakee sukupuolensa vahvistamista, tai sukupuolen vahvistamisen jälkeen. Sukupuolen vahvistamisesta annetun lain säätämisen yhteydessä uusi vanhemmuusnimike on lisätty VTJ-lain 13 §:n muutoksella väestötietojärjestelmään tallettaviin tietoihin. Vastaavasti kuin muista väestötietojärjestelmään tallettavista tiedoista, myös uudesta vanhemmuusnimikkeestä on tarpeen säätää tarkemmalla tasolla VTJ-asetuksessa. Asetukseen ehdotetaan lisättävän uusi 7 a §:ä, jossa säädettäisiin vanhemmuusnimiketiedon sisällöstä ja tiedon tallettamisesta.

Lisäksi asetuksen 1 §:n 3 kohtaan ehdotetaan muutosta, jolla säännöksen käsitteistö saatettaisiin vastaamaan vuonna 2019 voimaan tullutta etu- ja sukunimilakia (946/2017). Asetuksen 15 §:n suomenkieliseen sanamuotoon ehdotetaan tehtävän tekninen korjaus.

5. Pääasialliset vaikutukset

Asetusmuutoksilla ei olisi itsenäisiä vaikutuksia. Suurin osa muutoksista seuraa yllä kuvastusti avioliittolain ja sukupuolen vahvistamista koskevan lainsäädännön muutoksista. Näitä vaikutuksia on avioliittolain osalta arvioitu hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 172/2021) sekä sukupuolen vahvistamista koskevan lainsäädännön osalta hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 189/2022). Asetuksen 1 §:n muutos seuraisi etu- ja sukunimilaista, jonka vaikutuksia on arvioitu sen säätämisen yhteydessä (HE 104/2017 vp). Muut ehdotetut muutokset ovat asetusta selkeyttäviä tai luonteeltaan teknisiä muutoksia ja korjauksia, joilla ei niilläkään olisi itsenäisiä vaikutuksia.

6. Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Täydellinen nimi. Pykälässä säädetään VTJ-lain 13 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen täydellisen nimen yksityiskohtaisesta sisällöstä. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan vuoden 2019 alusta voimaan tullutta etu- ja sukunimilakia (946/2017) ja sen käsitteistöä. Etu- ja sukunimilain 5 §:n mukaan kahdesta eri sukunimestä, joiden käyttämiseen henkilöllä on etu- ja sukunimilaissa säädetty oikeus, voidaan muodostaa sukunimiyhdistelmä. Etu- ja sukunimilain voimaantulon myötä ei enää käytetä henkilökohtaiseen käyttöön otettavan sukunimen käsitettä, vaan tällaisissa tilanteissa käytetään sukunimiyhdistelmän käsitettä.

5 §. Siviilisäätty. Pykälässä säädetään VTJ-lain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti väestötietojärjestelmään talletettavien siviilisäättytietojen yksityiskohtaisesta sisällöstä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännökset avioliittolakiin lisätyn avioliiton uuden purkautumisperusteen eli avioliiton kumoamisen vaikutuksista henkilön väestötietojärjestelmään tallettaviin siviilisäättytietoihin. Avioliitto kumotaan tilanteissa, joissa aviopuoliso on pakotettu avioliittoon. Avioliiton kumoaminen talletetaan väestötietojärjestelmään 6 §:n perusteella avioliiton purkautumistap tietona.

Pykälän *1 momentin 4 kohtaa* ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan avioliiton kumoamissäännösten yhteydessä muutettua avioliittolain käsitteistöä. Avioliiton purkautumisen käsite kattaisi avioliiton kumoamissääntelyn voimaantulon jälkeen kaikki tilanteet, joissa avioliitto päättyy. Avioliitto voi päättyä puolison kuolemaan tai kuolleeksi julistamiseen, puolisoiden avioeroon tuomitsemiseen tai avioliiton kumoamiseen. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 7 § mukaan myös rekisteröidyn parisuhteen purkamiseen sovelletaan avioliittolain säännöksiä. Myös rekisteröity parisuhde voidaan siis jatkossa purkaa avioerolla tai kumoamisella. Tämän vuoksi 1 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei siinä enää käytettäisi purkautumisen käsitettä vaan henkilön siviilisäädiksi talletettaisiin eronnut tilanteessa, jossa henkilön viimeinen avioliitto tai rekisteröity parisuhde on päättynyt avioeroon.

Ehdotetun uuden *2 momentin* mukaan avioliiton tullessa kumotuksi talletettaisiin väestötietojärjestelmään henkilön siviilisäätty tiedoksi se 1 momentissa tarkoitettu tieto, joka rekisteröinnin kohteena olevalla henkilöllä oli kumotun avioliiton solmimishetkellä. Pykälän 1 momentissa luetellaan tallettavissa olevat siviilisäätty tiedot. Avioliiton kumoamistilanteessa henkilön voimassa olevaksi siviilisäädiksi siis palautettaisiin se siviilisäätty tieto, joka henkilöllä on ollut talletettuna väestötietojärjestelmään myöhemmin kumotuksi tulleen avioliiton solmimishetkellä. Koska kumotuksi tulleella avioliitolla on muutoin avioeron oikeusvaikutukset, säilyisivät kumottua avioliittoa koskevat merkinnät väestötietojärjestelmän historia-tiedoissa.

Väestötietojärjestelmästä annetaan otteita tai luovutetaan muutoin tietoja moneen eri käyttö-tarkoitukseen. Käyttötarkoituksesta riippuen henkilön siviilisäätty tieto ei välttämättä yksinään anna riittävää tietoa tilanteessa, jossa henkilön avioliitto on kumottu. Esimerkiksi aviovarallisuutta, perunkirjoitusta tai perinnönjakoa varten annettaviin otteisiin lisättäisiin siviilisäätty tiedon yhteyteen tieto avioliiton kumoamisesta, joka selventäisi syyn henkilön nykyiselle siviilisäädylle.

7 a §. Vanhemmuusnimike. Pykälä olisi uusi ja sen olisi tarkoitus tulla voimaan 1.3.2024 eli samaan aikaan kuin vanhemmuusnimikkeen käyttöönoton mahdollistavan VTJ-lain muutoksen (301/2023). Pykälässä säädettäisiin yksityiskohtaisesti VTJ-lain 13 §:n 1 momentin 8

kohtaan lisätyn vanhemmuusnimiketiedon sisällöstä ja tiedon tallettamisesta. Uudella vanhemmuusnimiketiedolla on tavoitteena vahvistaa henkilön yksityisyyden suojaa siten, että henkilön vanhemmuus voitaisiin muuttaa väestötietojärjestelmään vastaamaan vahvistetun sukupuolen mukaista nimikettä. Samalla on tarkoitus huolehtia siitä, ettei lapsen oikeudellinen asema muutu vanhemman vanhemmuusnimikkeeseen muuttamisen myötä.

Pykälän *1 momentin* mukaan lapsen vanhemman vanhemmuusnimikkeeksi talletettaisiin joko isä tai äiti. Tieto talletettaisiin samassa yhteydessä, kun väestötietojärjestelmään talletetaan 7 §:n mukaiset tiedot lapsen ja vanhemman välisestä perheoikeudellisesta suhteesta. Väestötietojärjestelmään talletetaan esimerkiksi synnyttäneen äidin ja lapsen sekä aviopuolisoisan ja lapsen väliset perheoikeudellista suhdetta koskevat tiedot lapsen syntymäilmoituksen tallettamisen yhteydessä. Lapsen ja vanhemman perheoikeudellista asemaa koskevat tiedot voidaan tallettaa myös myöhemmin esimerkiksi isyyden tai äitiyden vahvistamisen yhteydessä. Talletettavan vanhemmuusnimikkeen olisi perustuttava väestötietojärjestelmään tallettaviin tietoihin lapsen ja vanhemman välisestä perheoikeudellisesta suhteesta, jolloin vanhemmuusnimike päätettäisiin väestötietojärjestelmään talletettavien perheoikeudellista asemaa kuvaavien tietojen yhdistelmästä.

Väestötietojärjestelmään talletettua vanhemmuusnimiketietoa olisi mahdollista muuttaa sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (295/2023) 5 §:n mukaisessa menettelyssä. Pykälän *2 momenttiin* sisältyisi informatiivinen viittaus tähän säännökseen.

15 §. *Rekisteriviranomaista koskeva tieto.* Pykälässä säädetään tiedoista, jotka talletetaan rekisteröinnin kohteena olevan henkilön rekisteriviranomaisesta väestötietojärjestelmään. Pykälän *2 momentin* suomenkieliseen sanamuotoon ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos, jolla korjattaisiin kirjoitusvirhe. Muutos ei vaikuttaisi säännöksen soveltamiseen.

7. Voimaantulo

Asetuksen säännösten on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan avioliittolain muutoksen ja siihen liittyvien lakien kanssa. Pääasiallisesti asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.10.2023. Sukupuolen vahvistamisesta annetun lain yhteydessä vahvistetuista VTJ-lain muutoksista seuraavan asetuksen 7 a §:n muutoksen on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan 1.3.2024.

8. Esitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen Väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.